

LIMUP. Databáze obsahu liturgických rukopisů utrakvistické provenience 15.–16. století

Geneze

Liturgické rukopisy představují nejdůležitější pramen pro poznání liturgie v minulých staletích. Umožňují totiž detailně sledovat průběh jednotlivých náboženských obřadů. Zaznamenávají nejen pronášené modlitby, zpěvy a další texty, ale v rubrikách se leckdy velmi podrobně popisuje, jak se ten či onen úkon odehrával: Kdo co dělal, říkal, kde přitom stál nebo jak se přitom pohyboval, jaký zaujímal liturgický postoj apod. Jistě je možno se ptát, do jaké míry byl ten či onen příkaz v rubrice uvedený ve skutečnosti respektován, do jaké míry docházelo ke zkracování nebo změnám textů, ale každopádně liturgie tak, jak je zaznamenána v rukopisech odráží určitý „ideální“ stav, z něhož vysvítají dobové náhledy na bohoslužbu. V dané věci je také možno pozorovat vývoj dobového myšlení, takže liturgické rukopisy přispívají k odhalování dějin idejí, umožňují nám pronikat do kulturní historie naší vlasti. V mnoha případech však nelze pochybovat o tom, že také zprostředkovávají dnešnímu člověku obraz tehdejšího reálného liturgického dění, včetně nejrozmanitějších místních a dobových detailů.

Databáze vznikla jako autorské dílo Jiřího Žúrka. Neopírá se o žádné dřívější práce, vyjma tištěných katalogů nejrůznějších knihoven s historickými fondy, v nichž autor vyhledával své prameny. Je založena na autorově detailním průzkumu českých liturgických knih 15. a 16. století. Databáze vznikala v letech 2000-2009 za podpory grantů GA ČR č. 401/02/0042 a č. 401/09/0419.

Obsah

Databáze obsahuje bibliografické údaje o 1198 bohemikálních liturgických rukopisech z období 12. - 18. století. Z nich jsou vybrány jazykově české utrakvistické graduály v počtu 162 a tyto byly zpracovány do podoby incipitového katalogu všeho obsaženého liturgického materiálu, tedy dochovaných liturgických textů, zejména zpěvů, lekcí, orací a také rubrik. Současně byly zaneseny významné marginálie, přípisy, poznámky a další sekundární texty, které se v rukopisech vyskytují. Každá položka obsahuje dále liturgické a hudebněvědné určení, poznámku o notaci a lokaci v rukopise.

Funkce a ovládání

Internetové rozhraní databáze LIMUP bylo navrženo pomocí technologie ASP na platformě Windows 2000 Server. Databáze LIMUP se nachází na serveru Filozofického ústavu AV ČR – Kabinetu pro klasická studia. Prezentována je prostřednictvím internetových stránek, které kromě úvodních textů obsahují několik formulářů, jejichž prostřednictvím je možno databázi účinně prohledávat podle řady kritérií. Těmi jsou liturgické určení rukopisu, místo uložení, datace. Tato kritéria lze libovolně kombinovat. Nejdůležitějším formulářem je vyhledávání jednotlivých textových incipitů pomocí zadaného textového řetězce.

Vyhledané položky je možno dále sledovat: z každého vyhledávacího formuláře se lze „prokliknout“ až na úroveň rozpisu obsahu jednotlivých rukopisů. Otevřením v různých oknech internetového prohlížeče je potom možno vybrané rukopisy srovnávat přímo na obrazovce počítače.

Možnosti využití

Databázi využívají liturgové a hudební vědci, zejména když hledají konkordance ke svým pramenům. Poslouží však také kunsthistorikům, pokud se věnují historii knižní malby a podobným záležitostem.